

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎ
ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ
ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ
ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ԵՐԵՎԱՆ-2022թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդհանուր դրույթներ.....3

Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի կանխարգելմանը խոչընդոտող օրենսդրական և իրավակիրառական խնդիրները..6

Հանրային ծառայությունների մատուցման ոլորտում տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքապետարանների աշխատակազմերի կառուպցիոն ռիսկերի կանխարգելման նպատակով՝ համակարգված էլեկտրոնային հարթակ.....12

Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում իրականացնելու և գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագիր կազմելու մեթոդաբանություն..... 21

Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքապետարանների աշխատակազմերի գործունեության մեջ կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիքի կիրառում33

Կարողությունների զարգացում և մեթոդական աջակցություն.....34

Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման գործողությունների ծրագիր.....39

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Սույն փաստաթղթով սահմանվում են Հայաստանի Հանրապետության տեղական ինքնակառավարման մարմիններում (այսուհետ՝ ՏԻՄ-եր) և կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում իրականացնելու մեթոդաբանությունը և գործողությունների ծրագիրը:

ՏԻՄ-երում ռիսկերի գնահատում իրականացնելու մեթոդաբանությունը մշակվում է հիմք ընդունելով «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի N1332-Ն որոշմամբ հաստատված հավելված N2-ի 7-րդ կետի պահանջները, համաձայն որի, ՏԻՄ-երում ռիսկերի գնահատում իրականացնելու մեթոդաբանությունը որպես միջոցառման իրականացման վերաբերյալ գործողություն պետք է կատարվի 2020 թվականին:

Վերը մեջբերված կառավարության որոշման նույն կետով տարածքային կառավարման բնագավառի պետական լիազոր մարմնի համար որպես պարտավորություն է սահմանվել, մեթոդաբանության հիման վրա 15 000 և ավելի

բնակչություն ունեցող համայնքների ՏԻՄ-երում իրականացնել ռիսկերի համապարփակ գնահատումներ:

Չնայած այն հանգամանքին, որ «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի N1332-Ն որոշմամբ հաստատված հավելված N2-ի 7-րդ կետով նախատեսվում է մշակել ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանություն ՏԻՄ-երի համար, այնուհանդերձ իրավակիրառական անհրաժեշտությունից ելնելով, սույն փաստաթղթով սահմանված մեթոդաբանությունը և գործողությունների ծրագիրը վերաբերելի է ինչպես ՏԻՄ-երի, այնպես էլ համայնքապետարանների աշխատակազմերի գործունեության ոլորտներին:

Վերը նշված առանձնահատկությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 33-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանվում է, որ համայնքի աշխատակազմն ապահովում է համայնքի ղեկավարի և ավագանու լիազորությունների լիարժեք և արդյունավետ իրականացումը, ինչպես նաև քաղաքացիական իրավահարաբերություններում նրանց մասնակցությունը, հետևաբար՝ համայնքի աշխատակազմը ըստ էության չի կարող անմասն մնալ ռիսկերի գնահատման գործողություններից:

ՏԻՄ-երում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում իրականացնելու մեթոդաբանությունը և գործողությունների ծրագիրը որպես իրավական փաստաթուղթ կարող է հաստատվել Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարի համապատասխան նորմատիվ բնույթ կրող հրամանով կամ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության համապատասխան որոշմամբ:

Տարածքային կառավարման բնագավառի պետական լիազոր մարմինը իր կողմից մշակվող տեղական ինքնակառավարման բնագավառի քաղաքականության շրջանակներում սույն փաստաթղթով սահմանված մեթոդաբանությունը և գործողությունների ծրագիրը կիրառում է տեղական՝ համայնքային մակարդակում,

նպատակ ունենալով համայնքներում տեղական հակակոռուպցիոն քաղաքականության պատշաճ իրագործման ապահովումը:

ՏԻՄ-երում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում իրականացնելու մեթոդաբանության և գործողությունների ծրագրի հիմնական նպատակն է համայնքների կողմից մատուցվող հանրային բնույթի ծառայությունների շրջանակներում առաջադրել կոռուպցիոն ռիսկերի հաղթահարման իրավակիրառական և իրավաիրացնող բնույթի լուծումները, սահմանել հիմնական դերակատարներին, վերապահել վերջիններիս համապատասխան օրենսդրական լիազորություններով և գործառույթներով, նկարագրել կոռուպցիոն ռիսկերի հաղթահարման հիմնական քայլերն ու գործիքները:

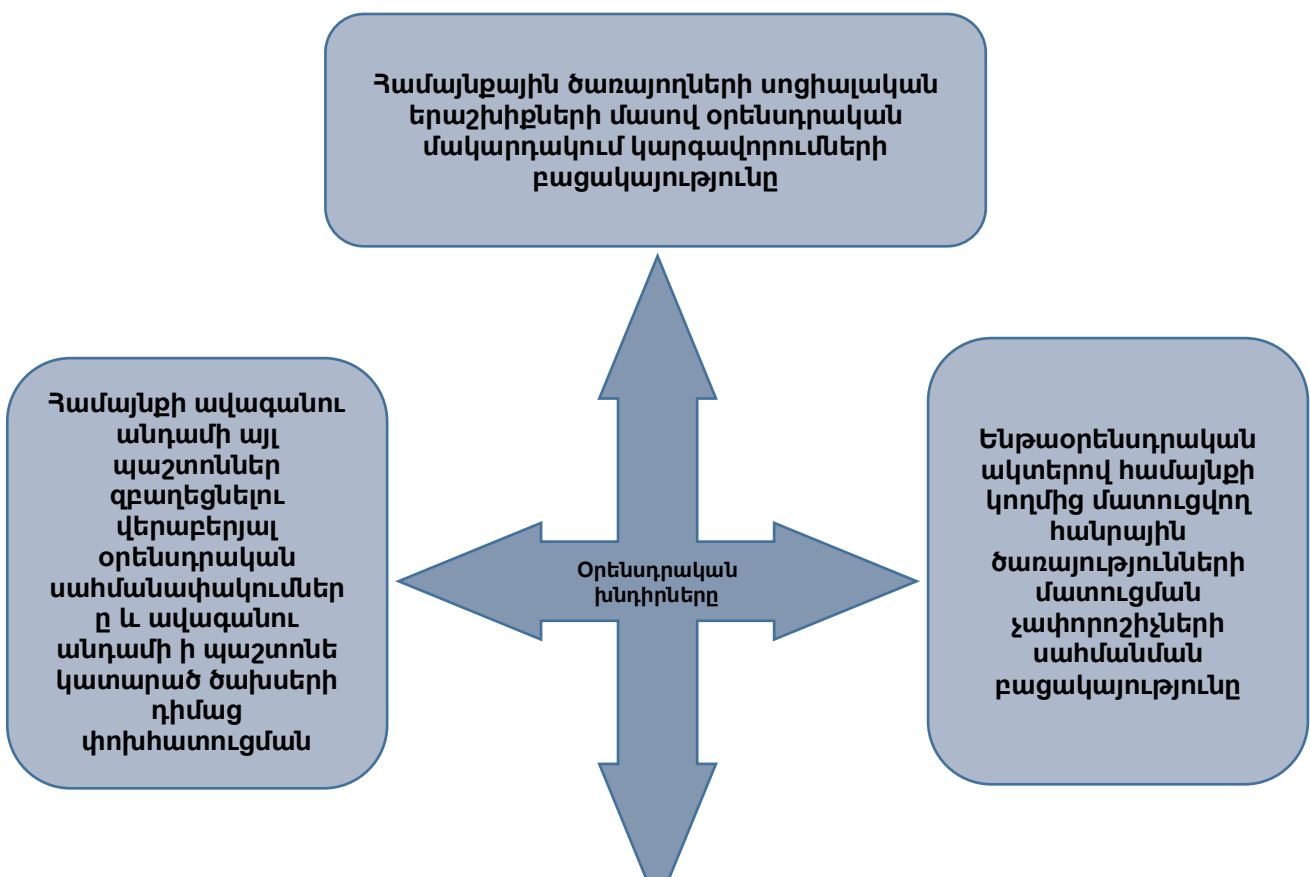
Սույն փաստաթղթով սահմանված մեթոդաբանությունը նկարագրում է դրա ընդունման անհրաժեշտության նախադրյալները, հիմնավորումը, նպատակները, խնդիրները, մեթոդաբանության կազմակերպման և իրականացման մեթոդները և մեթոդաբանության կիրառման հնարավոր եղանակները:

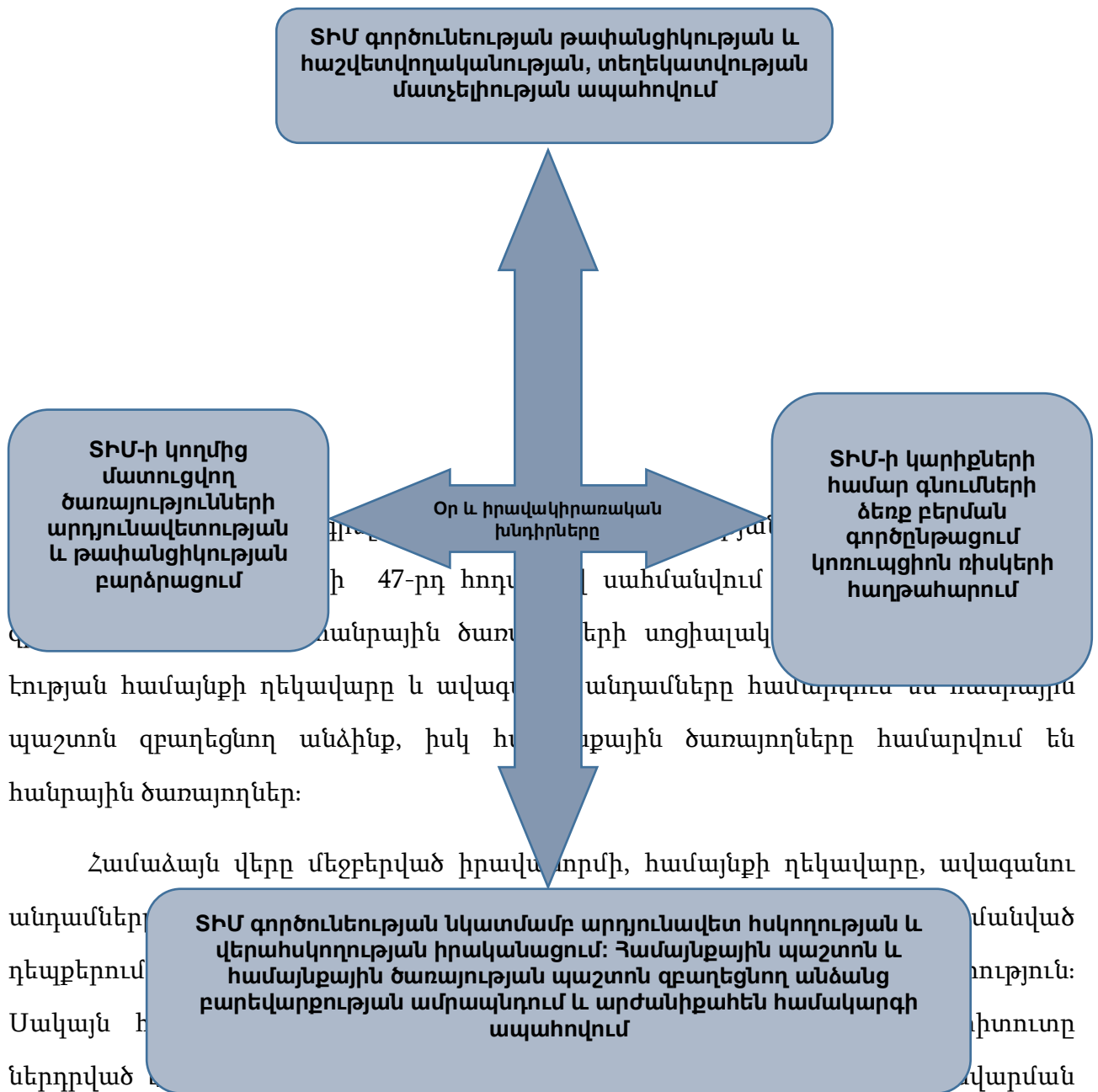
Փաստաթղթում ներկայացվում է նաև ՏԻՄ-երում և աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում իրականացնելու մեթոդաբանությունից բխող գործողությունների ծրագիրը, որի հիմնական նպատակն է սահմանել ՏԻՄ-երի, տարածքային կառավարման բնագավառի պետական լիազոր մարմնի, Կառավարության և Ազգային Ժողովի այն հիմնական քայլերն ու գործողությունները, որոնց իրականացման արդյունքում կլուծվեն մեթոդաբանությամբ առաջադրված հարցերը և կնվազեցվեն ՏԻՄ-երում և աշխատակազմերում իրավակիրառական պրակտիկային բնորոշ կոռուպցիոն հնարավոր ռիսկերը:

2. ՏԻՄ-ԵՐՈՒՄ ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆԸ ԽՈՉԸՆԴՈՏՈՂ ՕՐԵՆՍՊՐԱԿԱՆ ԵՎ ԻՐԱՎԱԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Սույն փաստաթղթով սահմանված ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում իրականացնելու մեթոդաբանության համատեքստում, արժանահավատ է դիտարկել առկա մի շարք օրենսդրական և իրավակիրառական բնույթի խնդիրները, որոնք առհասարակ խոչընդոտ են հանդիսանում տեղական մակարդակում կոռուպցիոն հնարավոր ռիսկերի նվազեցման մասով:

Ստորև ներկայացվում են ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն հնարավոր ռիսկերի առաջացման համար խթան հանդիսացող օրենսդրական և իրավակիրառական բացերը և խնդիրները.

47-րդ հոդվածի սահմանվում հանրային ծառայությունների սցիալականության համայնքի ղեկավարը և ավագանու անդամները համարվում են պաշտոն զբաղեցնող անձինք, իսկ հանրային ծառայողները համարվում են հանրային ծառայողներ:

Համաձայն վերը մեջբերված իրավաբանի, համայնքի ղեկավարը, ավագանու անդամները, հանրային ծառայողները համարվում են պաշտոն զբաղեցնող անձինք: Սակայն հանրային ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձինքը հանրային ծառայողները չեն համարվում, ինչը արվել է ըստ էության պետական բյուջեի միջոցների հաշվին:

Փաստորեն, «Համայնքային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը համայնքային ծառայողների մասով սցիալական երաշխիքներ չամրագրելով, հակասության մեջ է գտնվում «Հանրային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի իրավակարգավորումների հետ: Արժանահավատ է դիտարկել այն հանգամանքը, որ համայնքային ծառայողների մասով, օրենքով սցիալական երաշխիքների սահմանման բացակայությունը կարող է

հանգեցնել համայնքապետարանների աշխատակազմերում լուրջ կոռուպցիոն հնարավոր դրսևորումների առաջացմանը:

Վերոնշյալը հաշվի առնելով, առաջարկվում է փոփոխություններ և լրացումներ կատարել «Համայնքային ծառայության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում, սահմանելով համայնքային ծառայողների սոցիալական ապահովագրության հետ կապված կարգավորումները: Միաժամանակ, նկատի ունենալով այդ օրենսդրական փոփոխություններից բխող ֆինանսական աղբյուրների ձևավորման անհրաժեշտությունը, առաջարկվում է «Ֆինանսական համահարթեցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում ևս կատարել փոփոխություն և լրացումներ, մասնավորապես՝ համահարթեցման դոտացիաների տրամադրման գործոնների շարքում ավելացնելով տվյալ համայնքի համայնքային ծառայողների թիվը:

Հաջորդը՝ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով, որպես տեղական ինքնակառավարման սկզբունք է սահմանված տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներքին կառուցվածքների համապատասխանեցումը համայնքային խնդիրների լուծմանը: Այս սկզբունքը իրենից ենթադրում է, որ համայնքի աշխատակազմի հաստիքների ձևավորումը համարվում է տեղական իշխանության բացառիկ իրավասությունը, հետևաբար նաև համայնքային ծառայողների վարձատրության չափը որոշելը:

Մինչդեռ, նույն «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 34-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանել է, որ յուրաքանչյուր աշխատողի պաշտոնային դրույքաչափը չի կարող գերազանցել տվյալ համայնքի ղեկավարի պաշտոնային դրույքաչափը՝ օրենքով սահմանված համապատասխան տոկոսագումարների չափով: Այս օրենսդրական կարգավորումը սահմանափակում է համայնքային ծառայողների վարձատրության չափը որոշելու ՏԻՄ-երի իրավունքները, ինչի արդյունքում համայնքային ծառայողները չունեն հնարավորություն ստանալու ողջամիտ ամսական վարձատրություն՝ իրենց առջև դրված պարտավորությունների կատարման համատեքստում: Համայնքային ծառայողների ցածր վարձատրությունը

կարող է հիմք հանդիսանալ վերջիններիս պաշտոնեական գործողություններում հնարավոր կոռուպցիոն դրսևորումների համար:

Վերոգրյալը հաշվի առնելով, առաջարկվում է փոփոխություններ և լրացումներ կատարել «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում, մասնավորապես՝ ուժը կորցրած ճանաչել օրենքի 34-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, փոխարենը սահմանելով կարգավորում, համաձայն որի, համայնքային ծառայողների վարձատրության չափը սահմանում է համայնքի ղեկավարը՝ ավագանու հաստատմամբ:

Ավագանու անդամների մասով, «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը սահմանել է իրենց պարտականությունների կատարման արդյունքում առաջացած ծախսերի դրամական փոխհատուցում ստանալու հնարավորություն, Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի պատգամավորի ամենամսյա պատգամավորական ծախսերի մինչև 30 տոկոսի չափով: Առաջին հերթին պարզ չէ ավագանու անդամի դրամական փոխհատուցում ստանալու կապը Ազգային ժողովի պատգամավորի ամենամսյա պատգամավորական ծախսերի հետ կապելու հանգամանքը, քանի որ Ազգային ժողովի պատգամավորը ստանում է ամսական աշխատավարձ: Մյուս հերթին, նման հաշվարկի պարագայում չնչին է դառնում ավագանու անդամի դրամական փոխհատուցման չափը:

Ավագանու անդամը իր լիազորությունները իրականացնում է հասարակական հիմունքներով, սակայն իր պարտականություններից բխող գործողությունների դիմաց վերջինս պետք է ստանա ողջամիտ փոխհատուցում, որպեսզի արդարացված լինի նրա այդ աշխատանքով զբաղվելու սոցիալ-ֆինանսական նպատակահարմարությունը: Այս համատեքստում, հարկ է նկատել, որ ավագանու անդամի պաշտոնավարման ընթացքում հնարավոր են այնպիսի դրևորումներ, որոնք կարող են ուղեկցվել կոռուպցիոն գործարքներով: Հաշվի առնելով այս հանգամանքը, առաջարկվում է «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարել փոփոխություններ և համայնքի ավագանու անդամի դրամական փոխհատուցման սահմանման պարտավորությունը վերապահել համայնքի ղեկավարին և համայնքի ավագանուն:

Բացի օրենսդրական խնդիրներից, ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն հնարավոր ռիսկերի առաջացման համար նախադրյալներ են ստեղծում նաև իրավակիրառական պրակտիկային բնորոշ մի շարք խնդիրներ: Մասնավորապես՝

- ✓ Տեղական ինքնակառավարմանը հանրային մասնակցության ցածր մակարդակը.
- ✓ Բնակչության իրազեկվածության պակասը համայնքի ՏԻՄ-երի լիազորությունների վերաբերյալ.
- ✓ Համայնքի կողմից մատուցվող հանրային ծառայությունների մատուցման պատշաճ կազմակերպման հետ կապված խնդիրները.
- ✓ Մեծ թվով համայնքապետարանների աշխատակազմերում «Մեկ պատուհան» սկզբունքով ծառայությունների տրամադրման բացակայությունը.
- ✓ Մեծ թվով համայնքներում համայնքի կողմից մատուցվող ծառայությունների ստացման օնլայն հարթակների բացակայությունը և այլն:

Վերը նշված իրավակիրառական բնույթի խնդիրները համարվում են տեղական ինքնակառավարման համակարգի հիմնական խնդիրներից, որոնք նաև անմիջական աղերս ունեն ՏԻՄ-երում հնարավոր կոռուպցիոն ռիսկերի առաջացման հետ:

Օրենքով բնակիչների համար սահմանված են համայնքում իրականացվող տեղական ինքնակառավարման գործընթացներին մասնակցություն բերելու վերաբերյալ հստակ գործիքակազմերը, որոնց միջոցով հնարավոր է ապահովել հանրային մասնակցությունը տեղական ինքնակառավարմանը: Սակայն, հիմնական խնդիրը կայանում է այդ օրենսդրական կարգավորումները գործնականում «Կյանքի կոչելու» մեջ: Համայնքների բնակիչները ունեն հետաքրքրության պակաս ՏԻՄ-երի գործունեության մասով, դրանից ելնելով վերջիններս չեն ցուցաբերում ակտիվություն համայնքային կյանքում: Մյուս հերթին, ՏԻՄ-երի մոտ ձևավորվել է աշխատանքային մշակույթ, որ առանց ավելորդ քաշքշուկների և ժամանակի վատնման ընդունեն որոշումները և «անցնեն առաջ»:

Նման պրակտիկայի առկայությունը «հղի է» բազմաթիվ իրավահարաբերություններում կոռուպցիոն հնարավոր դրսևորումներով և ռիսկերով, ինչը և ամբողջական արդյունքում ձևավորում է հանրապետության տեղական ինքնակառավարման համակարգի կոռուպցիոն վարկանիշը:

Հայաստանի Հանրապետության համայնքներում կոռուպցիոն հնարավոր ռիսկերի նվազեցման համար, անհրաժեշտ է կատարել համակարգային փոփոխություններ՝ օրենսդրական և իրավակիրառական մակարդակներում: Վերը նշվածով հանդերձ, սույն փաստաթղթի շրջանակում ներկայացված ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը և դրանից բխող գործողությունների ծրագիրը կարող են լուրջ և էական դերակատարում ունենալ համայնքային մակարդակում կոռուպցիայի կանխարգելման և հաղթահարման ազգային քաղաքականության իրագործման համար:

**3. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԵՎ
ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԵՐԻ ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԻ
ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՈՎ՝ ՀԱՄԱԿԱՐԳՎԱԾ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ
ՀԱՐԹԱԿ (ՄԽԵՄԱ 1.)**

ՏԻՄ-երի և համայնքապետարանների աշխատակազմերի կողմից հանրային ծառայությունների մատուցման ոլորտում ուսումնասիրությունները կամ գնահատումները ցույց են տալիս, հանրային ծառայություններ պատվիրողների մոտ առկա են բազմաթիվ անորոշություններ, տեղեկատվության բացակայություն կամ կատարման ենթակա համապարտադիր կանոնի չիրագործման դեպքեր, որոնք նաև օրենսդրության կամ էլեկտրոնային հարթակների անկատարության արդյունք են: Մի շարք երկրների ([Շվեդիա](#), [Նիդեռլանդներ](#), [Գերմանիա](#)) տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքապետարանների աշխատակազմերի կողմից հանրային ծառայությունների մատուցման էլեկտրոնային հարթակները ցույց են տալիս, որ ծառայությունների մատուցման գործընթացներում և տարբեր փուլերում

հնարավորինս պետք է նվազեցնել ծառայությունները մատուցողների և պատվիրատուների կողմից իրականացվելիք գործողությունները և հնարավորինս ավտոմատացնել հրապարակման ենթակա փաստաթղթերը կամ տեղեկատվությունը, մասնավորապես՝ նվազագույնի հասցնել մարդու միջամտությունը և էապես մեծացնել համակարգված ծրագրային ավտոմատ լուծումները: Միջազգային պրակտիկայում լայն տարածում ունի [e-publicservice](#) հարթակը: Առաջնորդվելով ուսումնասիրված միջազգային փորձով՝ առաջարկվում է ստեղծել հանրային ծառայությունների մատուցման պայմանականորեն առաջարկվող [e-publicservice](#) էլեկտրոնային հարթակ (այսուհետ՝ Հարթակ), որի համար առաջարկվում է համակարգային հետևյալ սխեման:

Սխեմա N1. Հանրային ծառայությունների մատուցման պայմանականորեն առաջարկվող [e-publicservice](#) էլեկտրոնային Հարթակ և ծառայությունները մատուցողների և պատվիրատուների ինտերակտիվ գրասենյակ.

Հանրային ծառայությունների մատուցման պայմանականորեն առաջարկվող [e-publicservice](#) էլեկտրոնային Հարթակ և ծառայությունները մատուցողների (այսուհետ՝ մատուցող) և պատվիրատուների ինտերակտիվ գրասենյակ [Սխեմա N1](#)-ի՝ ըստ սխեմայում համարակալման, համապարփակ նկարագիրը հետևյալն է՝

1. Հանրային ծառայությունների մատուցման Հարթակն իրենից պետք է ներկայացնի պայմանականորեն առաջարկվող [e-publicservice](#) Վեբ-կայք, որտեղ ծառայությունները մատուցողները և պատվիրատուները գրանցվում են ինտերակտիվ գրասենյակում և ստանում են օգտատիրոջ անուն և գաղտնագիր:

Ինտերակտիվ գրասենյակում գրանցվում են նաև ծառայությունները մատուցողների և պատվիրատուների էլեկտրոնային ստորագրելու իրավասություն ունեցող անձինք:

[Սխեմա N1](#)-ում ներկայացված բոլոր բաղադրիչների վերաբերյալ տեղեկատվությունը մուտքագրվում է թվային սկզբունքով՝ ըստ Հարթակի ձևաչափերի, իսկ թվային տեղեկատվության հիմք հանդիսացող փաստաթղթային հիմքերը՝ ներմուծվում են PDF ֆորմատով:

Հարթակում կարտացոլվի նաև յուրաքանչյուր մատուցողի և պատվիրատուի Հարթակում իրականացված գործարքների վերաբերյալ «պատմությունը»՝ տրամադրված թույլտվությունների, այլ փաստաթղթերի, պայմանագրերի և պայմանագրերի կատարումը հավաստող արձանագրությունների կամ այլ կատարողական փաստաթղթերի հիման վրա:

Միջազգային փորձի հիման վրա՝ Հարթակում կարող է իրականացվել նաև մատուցողի և պատվիրատուի [վարկանիշի](#) գնահատումը, որը Հարթակը ձևավորում է ավտոմատ կերպով՝ Հարթակում գրանցված պատվիրատուների, մատուցողների և մոնիթորինգի համակարգի մասնակիցների կողմից՝ հատուկ դաշտում, վարկանիշի ձևավորման հարցաթերթիկի հարցերի պատասխանների տարբերակներից մեկում նշում կատարելու միջոցով, ինչպես նաև Հարթակում թողնված կարծիք-գնահատականների հիման վրա:

2. Մատուցողների և պատվիրատուների (կիրառելի դեպքերում) պետական ռեգիստրի տվյալների ներմուծումն իրականացվում է միաժամանակ թվային և փաստաթղթային սկզբունքով՝ ըստ Հարթակի ձևաչափերի, իսկ Հարթակը պետք է

համակցված լինի Իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի էլեկտրոնային համակարգին և առցանց ավտոմատ ստուգի մուտքագրված տվյալները:

Եթե պատվիրատուն ֆիզիկական անձ է, ապա տվյալների ներմուծումն իրականացվում է միաժամանակ թվային և փաստաթղթային (անձնագիր) սկզբունքով՝ ըստ Հարթակի ձևաչափերի, իսկ Հարթակը պետք է համակցված լինի Անձնագրային և վիզաների վարչության էլեկտրոնային համակարգին (անվտանգության և գաղտնիության բոլոր ասպեկտները և տեխնիկական հնարավորությունները հաշվի առնելով) և առցանց ավտոմատ ստուգի մուտքագրված տվյալների ճշտությունը (անուն, ազգանուն, հասցե, անձնագրային տվյալներ և այլն):

3. Մատուցողների և պատվիրատուների (կիրառելի դեպքերում) ստորագրելու իրավասություն ունեցող պաշտոնատար անձանց տվյալների ներմուծումն իրականացվում է միաժամանակ թվային և փաստաթղթային (նույնականացման քարտ) սկզբունքով՝ ըստ Հարթակի ձևաչափերի, իսկ Հարթակը պետք է համակցված լինի Անձնագրային և վիզաների վարչության էլեկտրոնային համակարգին (անվտանգության և գաղտնիության բոլոր ասպեկտները և տեխնիկական հնարավորությունները հաշվի առնելով) և առցանց ավտոմատ ստուգի մուտքագրված տվյալների ճշտությունը (անուն, ազգանուն, հասցե, անձնագրային տվյալներ և այլն):

4. Մատուցողների բանկային տվյալներին և առցանց վճարման համակարգերին վերաբերող տեղեկատվության ներմուծումն իրականացվում է միաժամանակ թվային և փաստաթղթային սկզբունքով՝ ըստ Հարթակի ձևաչափերի, իսկ Հարթակը պետք է համակցված լինի կամ էլեկտրոնային այլ ընդունելի հաղորդակցման միջոցով կապված լինի բանկի հետ (անվտանգության և գաղտնիության բոլոր ասպեկտները հաշվի առնելով)՝ [«բանկ-մատուցող-պատվիրատու»](#) եռակողմ էլեկտրոնային համաձայնագրի հիման վրա, և իրականացնի ներմուծված տվյալների ճշտության առցանց ավտոմատ ստուգում:

5. Թույլտվությունների կամ այլ փաստաթղթերի գեներացման և տրամադրման համակարգում (մոդուլում) պետք է իրագործվեն բոլոր տեսակի գործարքները, որտեղ օրինակ թույլտվությունների համար կգեներացվի անհատական չկրկնվող կոդ (թվերի, տառերի և սիմվոլների համակցություն):

Բնականաբար համակարգում (մոդուլում) կներմուծվեն կամ մոդուլը կկիրառի տեղական ինքնակառավարման և հանրային ծառայությունների ոլորտները կանանոկարգող իրավական ակտերով սահմանված բոլոր ընթացակարգերի, փաստաթղթերի կամ տվյալների ներմուծման կամ տեղադրման համար, որոնց մանրամասները այս փուլում մանրակրկիտ նկարագրելը նպատակահարմար չէ:

6. Մատուցողների կողմից ծառայությունների անվանացանկի և ծառայությունների մատուցման ուղեցույցների ներմուծումն իրականացվում է միաժամանակ թվային և փաստաթղթային սկզբունքով՝ ըստ Հարթակի ձևաչափերի: Մատուցվող յուրաքանչյուր ծառայության համար պետք է ներմուծվի ծառայության մատուցման մանրամասն ուղեցույցը:

7. Մատուցողների և պատվիրատուների միջև պայմանագիրը կնքվում է առցանց, իսկ էլեկտրոնային ստորագրությամբ պայմանագրի ստորագրումից հետո՝ համակարգը (մոդուլը) իրականացնում է պայմանագրի առցանց ավտոմատ հրապարակում:

Հրապարակված պայմանագիրը հասանելի կարող է լինել թե՛ պատվիրատուի, թե՛ մատուցողի, թե՛ պետք է արտացոլվի Հարթակի պայմանագրերի էլեկտրոնային գրանցամատյանում, թե՛ Հարթակի կողմից գեներացվող տարբեր տեսակի հաշվետվություններում և թե՛ հանրային ծառայությունների մոնիթորինգի համակարգում:

8. Մատուցողի կողմից պայմանագրի կատարումը հաստատող արձանագրությունները գեներացվում են համակարգում (մոդուլում) և պատվիրատուի կողմից էլեկտրոնային ստորագրությամբ արձանագրության ստորագրումից հետո՝ համակարգը (մոդուլը) իրականացնում է արձանագրության առցանց ավտոմատ հրապարակում: Հրապարակված արձանագրությունը հասանելի կարող է լինել թե՛ պատվիրատուի, թե՛ մատուցողի, թե՛ Հարթակի արձանագրությունների էլեկտրոնային գրանցամատյանում, թե՛ Հարթակի կողմից գեներացվող տարբեր տեսակի հաշվետվություններում և թե՛ հանրային ծառայությունների մոնիթորինգի համակարգում: Կատարված աշխատանքների կամ մատուցված ծառայությունների հաշվետվողականությունը թույլ կտա նաև վերլուծելու և գնահատելու, թե՛

- ✓ արդյունքում ինչ հավելյալ արժեք է ստեղծվել ընդհանուր առմամբ (սոցիալական, առողջապահական, պետության պաշտպանության և անվտանգության) և տնտեսության տարբեր ճյուղերի զարգացման համար.
- ✓ ստացված արդյունքը ինչ ազդեցություն ունի՝ 1) համախառն ներքին արդյունքի, 2) համախառն ազգային արդյունքի, 3) երկրի տնտեսական աճի մակարդակի վրա, 4) գործարար ինդեքսների փոփոխությունների վրա, 5) գործարար միջավայրի ակտիվության փոփոխությունների վրա և այլն:

9. Հանրային ծառայությունների մատուցման մոնիթորինգի համակարգի (լայն ճանաչում ունի որպես «public service monitor» ծրագիր կամ համակարգ) մասնակիցներ կարող են հանդիսանալ կենտրոնական և տեղական իշխանությունների մարմինները, Ազգային Ժողովի մշտական հանձնաժողովները, անկախ կազմակերպությունները և քաղաքացիական հասարակության այլ կառույցներ, լրատվամիջոցները և փորձագիտական կենտրոնները:

Հանրային ծառայությունների մատուցման մոնիթորինգի համակարգը սերտորեն համագործակցում է ներքին գնահատող ստորաբաժանման (ներքին աուդիտի համակարգ) կամ հրավիրյալ անձանց հետ, և արտաքին գնահատող (աուդիտորական կազմակերպություն) կամ վերահսկող անկախ պետական (ՀՀ Հաշվեքննիչ պալատ) կամ իրավապահ մարմինների հետ:

10. Հանրային ծառայությունների մատուցման գործընթացներում և ընթացակարգերում կոռուպցիոն դրսևորումների և դեպքերի ազդարարման համակարգն իրենից ներկայացնում է՝ կոռուպցիոն դրսևորումների և դեպքերի տեղեկատվության գաղտնի ստացման, տեղեկատվության պահպանման, վերլուծության և վերլուծության հիման վրա որոշումների կայացման համակարգ: Այդ համակարգում ստացված ցանկացած ազդակ՝ առանց բացառության, պետք է փոխանցվի իրավապահ մարմիններին, և վերջիններս պետք է որոշեն այդ տեղեկատվության կիրառման նպատակահարմարությունը:

11. Բողոքները քննող անձը իրենից ներկայացնում է ինստիտուցիոնալ կառույց կամ ինստիտուտ, որը Հարթակում՝ օրենքի ուժով, գրանցում է բողոքներ քննող անձի ինտերակտիվ գրասենյակ, որի վերաբերյալ միջազգային փորձը ցույց է տալիս նաև, որ արբիտրաժի վերաբերյալ օրենսդրությունը սահմանում է հիմնական դրույթները, իսկ

այլ մանրամասները սահմանելու համար՝ հանրային ծառայությունների մատուցողներին և պատվիրատուներին (այդ թվում՝ ոչ ռեզիդենտ) առաջարկվում է՝ կնքվող պայմանագրերում նշել, որ ծագած վեճերը հանձնվում են այդ երկրի Արբիտրաժի քննությանը:

Բողոքներ քննող անձը պետք է հանդիսանա ինստիտուցիոնալ կառույց և իր պարտականությունների ու իրավունքների կատարման ժամանակ պետք է պաշտպանված լինի արտաքին ազդեցություններից, բողոքները պետք է ուսումնասիրի պատշաճ մանրամասնությամբ և անաչառորեն:

Հանրային ծառայությունների մատուցման ոլորտում բողոքներ քննող ինստիտուցիոնալ կառույցը պետք է սահմանվի օրենքով, և օրենքով նախատեսված իրավասություններն իրականացնելիս պետք է անկախ լինի հանրային ծառայությունների մատուցման ոլորտում որոշում կայացնողներից և մասնակիցներից, այդ թվում՝ ծառայությունները մատուցողներից և պատվիրատուներից, ինչպես նաև պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների պաշտոնյաներից և պարտավոր է ղեկավարվել բացառապես հանրային ծառայությունների մատուցումը կանոնակարգող ՀՀ օրենսդրությամբ:

Միաժամանակ ՀՀ օրենսդրությամբ պետք է սահմանել, որ բողոք ունեցող յուրաքանչյուր անձ իրավասու է դատական կարգով բողոքարկելու բողոքներ քննող ինստիտուցիոնալ կառույցի գործողությունները (անգործությունը) և որոշումները:

Համաշխարհային պրակտիկայում այդպիսիք հանդիսանում են առևտրաարդյունաբերական պալատներին կից մշտապես գործող արբիտրաժային դատարանները: Արբիտրաժային գործընթացը հիմնվում է կողմերի միջև կնքված պայմանագրում ամրագրված համապատասխան արբիտրաժային վերապահման և/կամ արբիտրաժային համաձայնության վրա: Բողոք ունեցող անձը Հարթակում ձևակերպելով բողոքը՝ այն անմիջապես հանձնում է բողոքներ քննող անձի ինտերակտիվ գրասենյակին, իսկ գրասենյակի՝ այսպես կոչվող կառավարիչը, տեղեկացնում է կողմերին՝ բողոքը վարույթ ընդունելու կամ մերժելու մասին: Բողոքը ընդունելու դեպքում՝ բողոքներ քննող անձը սկսում է քննություն, որի համար օրենքով պետք է սահմանվեն հստակ վերջնաժամկետներ:

Իհարկե օրենքով կարող է սահմանվել, որ ն՛ մատուցողը ն՛ պատվիրատուն՝ վեճերը լուծելու նպատակով, կարող են դիմել իրավասու դատարան:

Հանրային ծառայությունների մատուցման պայմանականորեն առաջարկվող [e-publicservice](#) էլեկտրոնային հարթակի գործունեության ապահովման նպատակով՝ առաջարկվում է համապատասխանաբար խմբագրել և լրամշակել գործող «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքը և ենթաօրենսդրական ակտերը:

Միջազգային փորձը ցույց է տալիս, որ հանրային ծառայությունների մատուցման Հարթակի տեխնիկական կառավարումը պետք է իրականացնի նմանատիպ հարթակների կառուցման և շահագործման փորձ ունեցող կազմակերպությունը, որը Հայաստանի դեպքում «Էկենգ» ՓԲԸ-ն է:

Հիմք ընդունելով նմանատիպ հարթակների վերաբերյալ միջազգային փորձը՝ Հարթակի համար քաղաքականությունների մշակումը, մասնագիտական և քաղաքականությունների հիման վրա կառավարումը՝ նպատակահարմար է իրագործել փորձառություն ունեցող անկախ փորձագետների հանձնախմբի կողմից:

[Error! Reference source not found.](#)-ի արդյունքում առաջարկվող Հարթակի ներդրումից [ակնկալվող արդյունքներն են՝](#)

1.1 կանխարգելել՝ բյուրոկրատական, հիմնական, քաղաքականության և հովանավորչության կոռուպցիոն ռիսկերի տեսակները,

1.2 կանոնակարգել կնքված պայմանագրերի և դրանց կատարումը հավաստող փաստաթղթերի, թույլտվությունների և այլ փաստաթղթերի՝ առցանց ավտոմատ հրապարակայնությունը և հետևաբար հանրային վերահսկողությունը.

1.3 բարձրացնել հանրային ծառայությունների մատուցման համակարգի թափանցիկության և իրազեկվածության մակարդակը.

1.4 ստեղծելով հանրային ծառայությունների մատուցողների և պատվիրատուների ինտերակտիվ գրասենյակներ՝ թափանցիկ ներկայացնել բոլոր մասնակիցների տվյալները.

1.5 միջազգային փորձի հիման վրա հանրային ծառայությունների մատուցողների և պատվիրատուների [վարկանշավորման](#) կիրառումը՝ թե՛ պատվիրատուների և թե՛ մատուցողների համար ստեղծում է հեղինակության

ձևավորման և գնահատման հարթակ, որը հնարավորություն է տալիս ազդելու ապագա համագործակցության որոշումների կայացման վրա և հետևաբար ստեղծում է նաև հանրային կարծիքի ձևավորման հարթակ.

1.6 Բարձրացնել հանրային ծառայությունների մատուցման համակարգի արդյունավետությունը՝ ստեղծելով մոնիթորինգի արդյունավետ համակարգ՝ ներառելով այնտեղ մասնակիցներ՝ կենտրոնական, տեղական և օրենսդիր իշխանության մարմիններից, հասարակական և փորձագիտական կազմակերպություններից, որը մինչ օրս միջազգային պրակտիկայում ստեղծված հանրային վերահսկողության լավագույն գործիքն է հանդիսանում.

1.7 Բարձրացնել հանրային ծառայությունների մատուցման նկատմամբ հանրային վերահսկողությունը՝ ներդնելով հանրային ծառայությունների մատուցման գործընթացներում և ընթացակարգերում կոռուպցիոն դրսևորումների և դեպքերի ազդարարման համակարգ՝ կոռուպցիոն դրսևորումների և դեպքերի տեղեկատվության գաղտնի ստացման, տեղեկատվության պահպանման, վերլուծության և վերլուծության հիման վրա որոշումների կայացման ապահովման նպատակով.

1.8 Բարեփոխել հանրային ծառայությունների մատուցման ոլորտը կանոնակարգող գործող օրենսդրությունը, որը կվերացնի օրենսդրական բացերը, հակասությունները, և միջազգային պրակտիկան հաշվի առնելով՝ կներմուծի հանրային ծառայությունների մատուցման մոնիթորինգի համակարգը, կոռուպցիայի դեպքերի ազդակավորման համակարգը և բողոքներ քննող ինստիտուցիոնալ կառույցը:

**4. ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ ԵՎ
ՀԱՄԱՅՆՔԱՊԵՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԵՐՈՒՄ ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ
ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ԵՎ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ
ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ**

Կոռուպցիայի դեմ պայքարի գործում էական նշանակություն ունի քաղաքացիական հասարակության ներգրավումը տեղական ինքնակառավարման գործընթացներին, մասնավորապես՝ տեղական ինքնակառավարմանը բնակչության մասնակցության ապահովման տեսանկյունից: Անհրաժեշտ է արձանագրել, որ

Հայաստանի Հանրապետության համայնքներում պետք է ապահովվի տեղական ինքնակառավարման գործընթացներում քաղաքացիական հասարակության ներգրավվածությունը: Նման պայմաններում, երբ պակասում է ՏԻՄ-երի գործունեության նկատմամբ համայնքների բնակչության հետաքրքրվածությունը, այն կարող է էական և լուրջ խթան հանդիսանալ ՏԻՄ-երի (դրանց պաշտոնատար անձանց) կողմից հնարավոր կոռուպցիոն ռիսկեր պարունակող գործողություններ կամ անգործություն կատարելու համար:

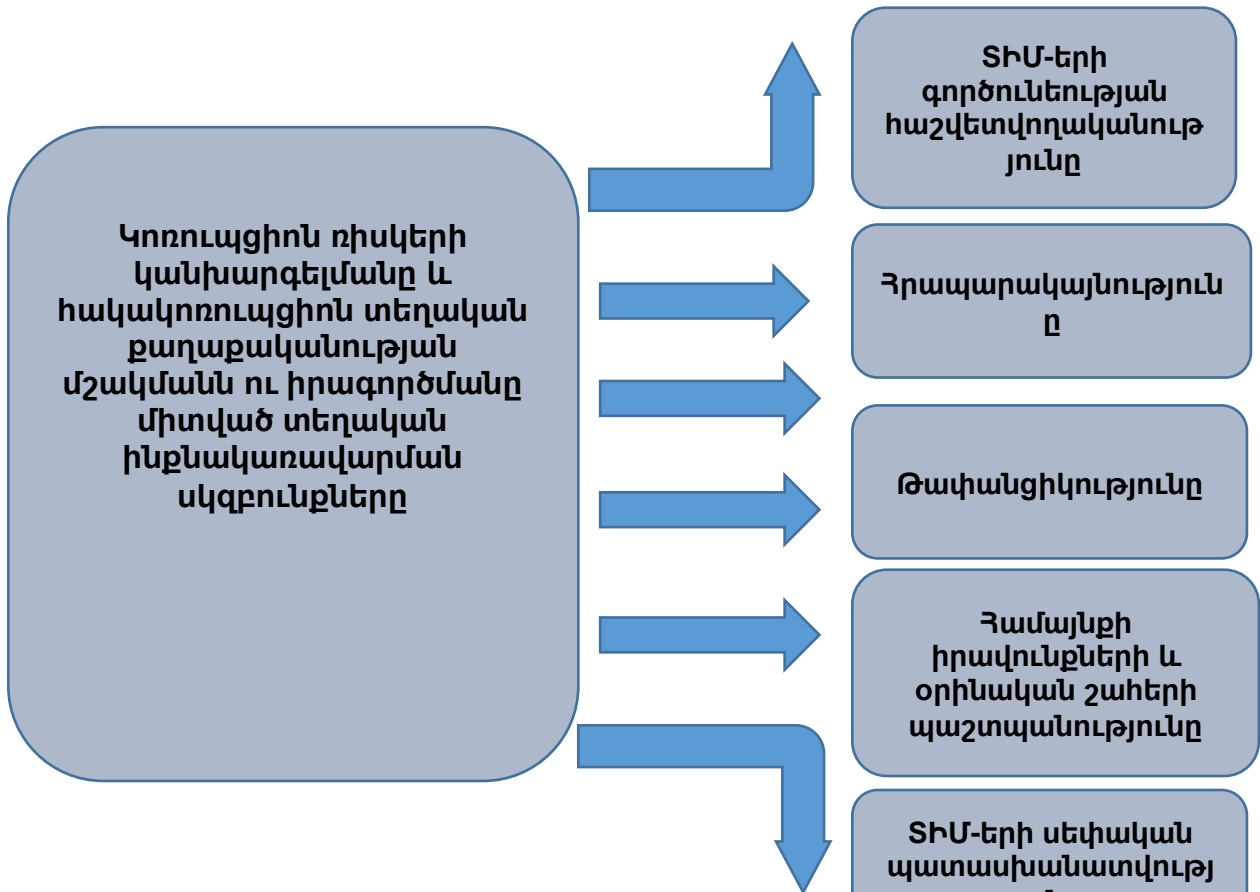
«Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի N1332-Ն որոշմամբ հաստատված հավելված N1-ի 94-րդ կետով որպես կոռուպցիայի կանխարգելման ապահովող ուղղություններ են սահմանվել.

- ⇒ Վարչական կոռուպցիայի հաղթահարումը.
- ⇒ Հանրային կառավարման համակարգում բարեվարքության ամրապնդումը.
- ⇒ Հայտարարագրումը.
- ⇒ Հակակոռուպցիոն կարգավորման ազդեցության գնահատում և մասնավոր հատվածում թափանցիկության բարձրացումը:

Հարկ է նկատել, որ «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի N1332-Ն որոշմամբ հաստատված հավելված N1-ի 96-րդ կետով առաջարկվել է կոռուպցիոն ռիսկերը կառավարել հանրային կառավարման համակարգը կազմող մարմիններում, այդ թվում՝ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում՝ համապարփակ կոռուպցիոն ռիսկերի ուսումնասիրության և վերհանման միջոցով:

Անհրաժեշտ է նաև արձանագրել, որ վերը մեջբերված կառավարության որոշմամբ կարևորվել է ինքնագնահատման արդյունքների հիման վրա համապատասխանաբար ՏԻՄ-երի կողմից ներքին հակակոռուպցիոն և բարեվարքության միջոցառումների ծրագրի մշակումը՝ ինչին և միտված է սույն փաստաթղթով նախատեսված մեթոդաբանությունը:

<<Տեղական ինքնակառավարման մասին>> Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 8-րդ հոդվածով սահմանվում են այն սկզբունքները, որոնց վրա հիմնվում է տեղական ինքնակառավարումը: Տեղական ինքնակառավարման գործընթացներում կոռուպցիոն հնարավոր ռիսկերի բացառման տեսանկյունից կարևորության են արժանի հետևյալ սկզբունքները, որոնք սահմանված են օրենքով.

Ըստ էության վերը նշված սկզբունքները վաղորդում են իրականացմանը և կոռուպցիոն ռիսկերի կողմից իրենց լիազորությունների շրջանակներում իրականացվող գործողությունների իրականացման հիմնադրությունները, որոնք պետք է կատարվեն և պահպանվեն անշեղորեն:

Ինչպես արդեն նշել ենք՝ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում իրականացնելու և գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագիր կազմելու մեթոդաբանության համար՝ առաջարկվում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության մեջ կոռուպցիոն

ռիսկերի գնահատումն իրականացնել ինքնագնահատման գործիքի միջոցով, որը օբյեկտիվ և իրատեսական ինքնագնահատման միջոցով կարող է որակել և գնահատել տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքապետարանների աշխատակազմերի գործունեության մեջ առկա կոռուպցիոն ռիսկերը:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքապետարանների աշխատակազմերի գործունեության մեջ կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումն իրականացնելու ինքնագնահատման գործիքը միջոց է՝ ինչպես գնահատել կոռուպցիոն ռիսկերը, իսկ գնահատման ընթացակարգերի համար ներկայացվում է սույն [Մեթոդաբանությունը](#):

Առաջարկվող [Մեթոդաբանությունը](#) համայնքը կարող է կիրառել՝ առանց [Սխեմա 1](#)-ի հարթակի կիրառման կամ [Սխեմա 1](#)-ի հարթակի կիրառմամբ:

ՈՒՇԱՂՐՈՒԹՅՈՒՆ!

Սույն Մեթոդաբանության մեջ մեկնաբանությունները կամ բացատրությունները նշված են շեղատառերով:

ՈՒՇԱՂՐՈՒԹՅՈՒՆ!

Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման (այսուհետ՝ ինքնագնահատման) արդյունքները բացառապես տեղական ինքնակառավարման մարմինների կիրառության համար են և չեն կարող կիրառվել այլ մարմինների կողմից՝ համայնքների նկատմամբ որոշակի հսկողական կամ գնահատման գործողություններ կատարելու նպատակով:

ԳԼՈՒԽ 1. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման աշխատանքային հանձնախմբի ձևավորումը

1.1 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատումը և ինքնագնահատման արդյունքում՝ տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի կազմումն, իրականացվում է՝

համայնքի ղեկավարի առաջարկությամբ, ավագանու համաձայնությամբ՝ ինքնագնահատման աշխատանքային հանձնախումբ (այսուհետ՝ հանձնախումբ) ձևավորելու միջոցով:

1.2 Աշխատանքային հանձնախմբի կազմում կարող են ընդգրկվել՝

- 1) Համայնքի ավագանու անդամ կամ անդամներ.
- 2) Համայնքի ղեկավար.
- 3) Համայնքային աշխատակազմի քարտուղար.
- 4) Համայնքային աշխատակազմի իրավաբան և ֆինանսատնտեսական պատասխանատու.
- 5) Քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչ.
- 6) Տեղական ինքնակառավարման ոլորտի փորձագետ.
- 7) Այլ անդամներ՝ ավագանու որոշմամբ.
- 8) Ինքնագնահատման խմբի աշխատանքները համակարգող անձ:

ԳԼՈՒԽ 2. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման ենթակա կատեգորիաների, նրանց մեջ մտնող ցուցանիշների և ենթացուցանիշների սահմանումը

2.1 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատում իրականացնելու նպատակով՝ հանձնախմբի կողմից առաջարկվում են գնահատման ենթակա այն կատեգորիաները, նրանց մեջ մտնող ցուցանիշները (տես՝ [Սահմանում 1](#)) և ենթացուցանիշները, որտեղ հավանական է, որ առաջացել են կամ կարող են առաջանալ կոռուպցիոն ռիսկեր:

2.2 Հանձնախմբի կողմից առաջարկվող կատեգորիաները, նրանց մեջ մտնող ցուցանիշները և ենթացուցանիշները կիրառվում են՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքային աշխատակազմի գործունեության մեջ կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումն իրականացնելու [ինքնագնահատման գործիքում](#), որը օբյեկտիվ

և իրատեսական ինքնագնահատման միջոցով կարող է որակել և գնահատել գործունեության մեջ առկա կոռուպցիոն ռիսկերը:

<p>ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ 1.</p>	<p><i>1. «Առաջնորդություն և կառավարում».</i></p> <p>Ցուցանիշ 1. 1 <i>Համայնքի ավագանու գործունեություն.</i></p> <p>Ցուցանիշ 1. 2 <i>Համայնքի ղեկավարի գործունեություն.</i></p> <p>Ցուցանիշ 1. 3 <i>Համայնքի աշխատակազմի քարտուղարի գործունեություն.</i></p> <p>Ցուցանիշ 1. 4 <i>Համայնքի աշխատակազմի գործունեություն.</i></p> <p>Ցուցանիշ 1. 5 <i>Համայնքի ռազմավարական պլանավորում և տնտեսական զարգացում:</i></p> <p><i>2. «Ֆինանսական կառավարում».</i></p> <p>Ցուցանիշ 2. 1 <i>Բյուջետային գործընթաց և հաշվետվողականություն.</i></p> <p>Ցուցանիշ 2. 2 <i>Տեղական հարկային վարչարարություն և ֆինանսական անկախություն.</i></p> <p>Ցուցանիշ 2. 3 <i>Գնումներ և պայմանագրերի կատարում.</i></p> <p>Ցուցանիշ 2. 4 <i>Եկամուտների հավաքագրում և ծախսերի կատարում.</i></p> <p>Ցուցանիշ 2. 5 <i>Համայնքի գույքի կառավարում:</i></p> <p><i>3. «Լիազորություններ, հանրային և տեղական ծառայություններ».</i></p> <p>Ցուցանիշ 3. 1 <i>Հանրային և տեղական ծառայությունների մատուցման վարչարարություն (ՏԻՄ լիազորություններ և պետական մարմինների ապակենտրոնացված լիազորություններ).</i></p> <p>Ցուցանիշ 3. 2 <i>Հանրային և տեղական ծառայությունների մատուցման պլանավորում և իրագործում.</i></p>
----------------------------	---

	<p>Յուլգանիշ 3. 3 Հանրային և տեղական ծառայությունների համար թույլտվությունների կամ այլ փաստաթղթերի տրամադրում և ծառայությունների դիմաց վճարման ընթացակարգեր.</p> <p>Յուլգանիշ 3. 4 Հանրային և տեղական ծառայությունների հասանելիություն և բավարարվածություն.</p> <p>Յուլգանիշ 3. 5 Հանրային և տեղական ծառայությունների որակ, որակի նկատմամբ հսկողություն, որակի գնահատում (մոնիթորինգ):</p> <p>4. «Հանրային մասնակցություն».</p> <p>Յուլգանիշ 4. 1 Հանրային մասնակցությանը վերաբերող օրենսդրության պահպանում.</p> <p>Յուլգանիշ 4. 2 Հանրային մասնակցություն որոշումների կայացմանը և հանրային վերահսկողություն.</p> <p>Յուլգանիշ 4. 3 ՏԻՄ-երի և համայնքային աշխատակազմի աշխատանքի թափանցիկություն/հաշվետվողականություն.</p> <p>Յուլգանիշ 4. 4 Կանանց/երիտասարդների/խոցելի խմբերի ներգրավում (ներառականություն).</p> <p>Յուլգանիշ 4. 5 Հանրության հետ հաղորդակցության ապահովում և հանրության իրազեկում:</p>
--	---

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ.

Հանձնախմբի կողմից գնահատման ենթակա կատեգորիաների և նրանց մեջ մտնող ցուցանիշների (տես՝ **Սահմանում 1**) համար ենթացուցանիշները (յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար 5 ենթացուցանիշ) սահմանվում են յուրաքանչյուր համայնքի կողմից՝ գնահատելով խոցելի գործընթացները, ընթացակարգերը և ներքին

հսկողական համակարգերը (տես՝ Գլուխ 3): Համայնքները ազատ են փոփոխելու, կամ լրացնելու նոր կատեգորիաներ և ցուցանիշներ:

ԳԼՈՒԽ 3. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի

աշխատակազմում ներքին հսկողական համակարգերի գնահատումը

3.1 Հանձնախումբը գնահատում է նաև տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում գոյություն ունեցող ներքին հսկողական համակարգերը (ավագանու որոշումներ, համայնքի ղեկավարի հրամաններ, կառուցակարգեր, կանոնակարգեր, կարգեր, ուղեցույցեր և այլն):

3.2 Հանձնախմբի կողմից ներքին հսկողական համակարգերի գնահատման փուլերը հիմնված են համակարգային մոտեցման վրա, մասնավորապես՝ գնահատվում է գոյություն ունեցող համակարգի բոլոր բաղադրիչները:

3.3 Հանձնախումբը առաջին հերթին գնահատում է համայնքային աշխատակազմի ֆինանսական կառավարման հսկողական համակարգերը, որոնք գործող օրենսդրությամբ և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից սահմանված կանոնների (քաղաքականության), ընթացակարգերի և գործողությունների ամբողջությունն է, որով ողջամիտ ձևով երաշխավորվում է համապատասխան համայնքային աշխատակազմի գործառույթների իրականացումը:

ԳԼՈՒԽ 4. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի

աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման սկզբունքները

4.1 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումը հիմնվում է հետևյալ սկզբունքների վրա՝

1). **տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից իրականացվող հսկողություն**, որն իրենից ներկայացնում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործողություններ՝ ուղղված համայնքային աշխատակազմի կոռուպցիոն ռիսկերի կանխմանը կամ նվազեցմանը:

2). **կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման անկախություն**՝ կոռուպցիոն ռիսկերի **գնահատման** գործառույթի՝ համայնքային աշխատակազմի այլ գործառույթներից առանձնացված իրականացում.

3). կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման օբյեկտիվություն՝ հանձնախմբի կողմից կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման ընթացքում տեղեկությունների հավաքագրման, գնահատման և փոխանակման գործընթացում՝ մասնագիտական անվերապահ անշահախնդրության ցուցաբերում:

4). հանձնախմբի անդամների ազնվություն՝ հանձնախմբի անդամների կողմից՝ կոռուպցիոն ռիսկերի առաջացման բոլոր հանգամանքների հավասարակշռված և համարժեք գնահատում, չենթարկվելով սեփական հետաքրքրությունների կամ այլ անձանց դատողությունների անհարկի ազդեցությանը:

5). կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման կարողունակություն՝ հանձնախմբի կողմից համապատասխան գիտելիքների, հմտությունների, փորձառության և գնահատման գործողությունները կատարելու համար՝ անհրաժեշտ կարողությունների տիրապետում և կիրառում:

6). կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման անկողմնակալություն՝ հանձնախմբի կողմից կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման աշխատանքի ազնիվ և պատասխանատու իրականացում:

7). կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման գաղտնիություն՝ հանձնախմբի աշխատանքի ընթացքում ստացած տեղեկությունների հուսալի պահպանում, մասնավորապես՝ հանձնախմբի անդամները պարտավոր են առանց համապատասխան լիազորության՝ չհրապարակել և չտրամադրել գործունեության ընթացքում կամ արդյունքում իրենց հայտնի դարձած տեղեկությունները, բացառությամբ օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերի:

8). հանձնախմբի անդամների վարքագծի կանոններ՝ համայնքային ծառայողների վարքագրքի հիման վրա հաստատված հանձնախմբի անդամների վարքագծի կանոններ, որոնք տարածվում են ինչպես հանձնախմբի անդամ՝ տեղական իքնակառավարման մարմինների և համայնքային աշխատակազմի ներկայացուցիչների, այնպես էլ հրավիրյալ անձանց վրա:

9). կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման կանոնակարգ՝ համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ ավագանու հետ համաձայնեցված փաստաթուղթ, որով սահմանվում են կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման նպատակը, հանձնախմբի լիազորությունները և պարտականությունները, կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման շրջանակը,

հանձնախմբի կողմից կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման նպատակով անհրաժեշտ փաստաթղթերի, աշխատանքային պայմանների և գույքի հետ կապված հարցերը.

10). [կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման առաջադրանք](#)` կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման կանոնակարգի հիման վրա կոնկրետ կոռուպցիոն ռիսկի գնահատման առաջադրանքի կամ ուսումնասիրության իրականացում:

4.2 Տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքային աշխատակազմի գործունեության մեջ կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումն իրականացվում է [ինքնագնահատման գործիքի](#) միջոցով, որը EXCEL ծրագրով էլեկտրոնային գործիք է

ԳԼՈՒԽ 5. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում կոռուպցիոն վարկանիշի ձևավորման չափորոշիչներ

5.1 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում կոռուպցիոն վարկանիշի ձևավորման համար սահմանվում են միջակայքեր, որոնց հիման վրա սահմանվում է կոռուպցիոն վարկանիշը («ՌԻՍԿԱՅԻՆ», «ԶԳԱՅՈՒՆ», «ՄԻՋԻՆ», «ԼԱՎ», «ԳԵՐԱԶԱՆՑ»).

5.2 Տեղական ինքնակառավարման մարմինների և համայնքի աշխատակազմի գործունեության մեջ կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումն իրականացնող [ինքնագնահատման գործիքը](#) համայնքի վարկանիշն ինքնուրույն հաշվարկում է՝ հիմք ընդունելով ինքնագնահատման արդյունքները և կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման կատեգորիայի միավորների առավելագույն չափի նկատմամբ ինքնագնահատման արդյունքի միավորները:

ԳԼՈՒԽ 6. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագիր.

6.1 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գծով գործողությունների ծրագրի սահմանման համար հիմք է ընդունվում յուրաքանչյուր ցուցանիշի և հետևաբար կատեգորիայի գծով ստացված միավորները:

6.2 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գծով գործողությունների ծրագրում՝ յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար հանձնախմբի կողմից սահմանվում են միջոցառումներ:

6.3 Յուրաքանչյուր ցուցանիշի համար կարող է սահմանվել մեկ կամ մի քանի միջոցառում, իսկ յուրաքանչյուր միջոցառման իրագործման համար վերջնաժամկետ, միջոցառումների իրագործման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցներ և յուրաքանչյուր միջոցառման համար պատասխանատու:

ԳԼՈՒԽ 7. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագրի հիման վրա՝ վերապատրաստման պահանջարկը և վերապատրաստման մոդուլի կառուցվածքը.

7.1 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագրի հիման վրա իրականացվելիք վերապատրաստման մոդուլի ոլորտների և թեմաների համար հիմք են ընդունվելու՝ գործողությունների ծրագրի այն միջոցառումները, որոնցում սահմանելու են վերապատրաստման անհրաժեշտություն:

ԳԼՈՒԽ 8. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում

ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների
ծրագրի միջոցառումների մոնիթորինգ և գնահատում

8.1 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագրի միջոցառումների իրականացման, իրականացման ընթացքում խնդիրների և ռիսկերի թիրախավորման, թափանցիկության և հրապարակայնության, հանրային արդյունավետ հսկողության նպատակով՝ ներդրվում է մոնիթորինգի և գնահատման համակարգ:

8.2 Կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագրի միջոցառումների իրականացման մոնիթորինգի համար հանձնախումբը մշակում է և համայնքի ղեկավարը հաստատում է մոնիթորինգի պլան և գնահատման կարգ:

8.3 Մոնիթորինգի պլանը պարունակում է կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագրի միջոցառումների քանակական և որակական ցուցանիշների թիրախավորումը, իսկ մոնիթորինգի պլանի գնահատման կարգը պարունակում է քանակական և որակական ցուցանիշների գնահատման մեթոդները, չափորոշիչները, տվյալների հավաքագրման մեթոդները և գնահատման արդյունքում բացահայտված խնդիրների ներկայացման ընթացակարգերը:

8.4 Մոնիթորինգի և գնահատման համակարգի ներդրման գործում կարևոր է՝ մոնիտորինգի և գնահատման պլանի հաստատումը, մեթոդների ու ցուցիչների համակարգի ձևավորումը, տեղեկատվական հոսքերի կազմակերպումը և բազաների ստեղծումը, քաղաքացիական հասարակության և անկախ փորձագետների ներգրավումը, ինչպես նաև մոնիթորինգի և գնահատման կարողությունների շարունակական զարգացումը:

**ԳԼՈՒԽ 9. Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի
աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի վերաբերյալ ազդարարման
ներքին համակարգ**

9.1 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի դրսևորումների և դեպքերի ազդարարման համակարգն իրենից ներկայացնում է՝ կոռուպցիոն ռիսկերի դրսևորումների և դեպքերի տեղեկատվության գաղտնի ստացման, տեղեկատվության պահպանման, վերլուծության և վերլուծության հիման վրա որոշումների կայացման համակարգ:

9.2 Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի դրսևորումների և դեպքերի ազդարարման համակարգում ստացված ցանկացած ազդակ՝ առանց բացառության, պետք է քննարկվի հանձնախմբի կողմից՝ որոշելու այդ տեղեկատվության հետագա կիրառումը: Այն դեպքերը, որոնք կարող են պարունակել քրեորեն պատժելի արարքներ կամ վարքագիծ կամ գործողություններ՝ անվերապահորեն պետք է պաշտոնապես տրամադրվեն համապատասխան իրավապահ մարմիններին:

9.3 Հանձնախմբի ստեղծումը, հանձնախմբի կազմը և կառուցվածքը, կանոնադրությունը և գործունեության կարգը՝ համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ, սահմանում է ավագանին, իսկ հանձնախումբը ապահովում է տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի դրսևորումների և դեպքերի վերաբերյալ տեղեկատվության գաղտնի ստացման, տեղեկատվության պահպանման, վերլուծության և վերլուծության հիման վրա որոշումների կայացման գործընթացները:

9.4 Կոռուպցիոն ռիսկերի դրսևորումների և դեպքերի տեղեկատվության գաղտնի ստացման նպատակով՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինները սահմանում են տեղեկությունների ստացման գործիքակազմը, մասնավորաբար՝ վեբ-կայքում համապատասխան հարթակ և (կամ) էլեկտրոնային փաստի հասցե և (կամ) թեժ գիծ:

9.5 Տեղական ինքնակառավարման մարմինները երաշխավորում են կոռուպցիոն ռիսկերի դրսևորումները և դեպքերը ազդարարողների գաղտնիությունը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ.

Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման արդյունքներին կից՝ համայնքների հայեցողությամբ և կամայական ձևաչափով, կարող են ներկայացվել տեղեկանքներ, բացատրագրեր, հիմնավորումներ և նմանօրինակ այլ փաստաթղթեր:

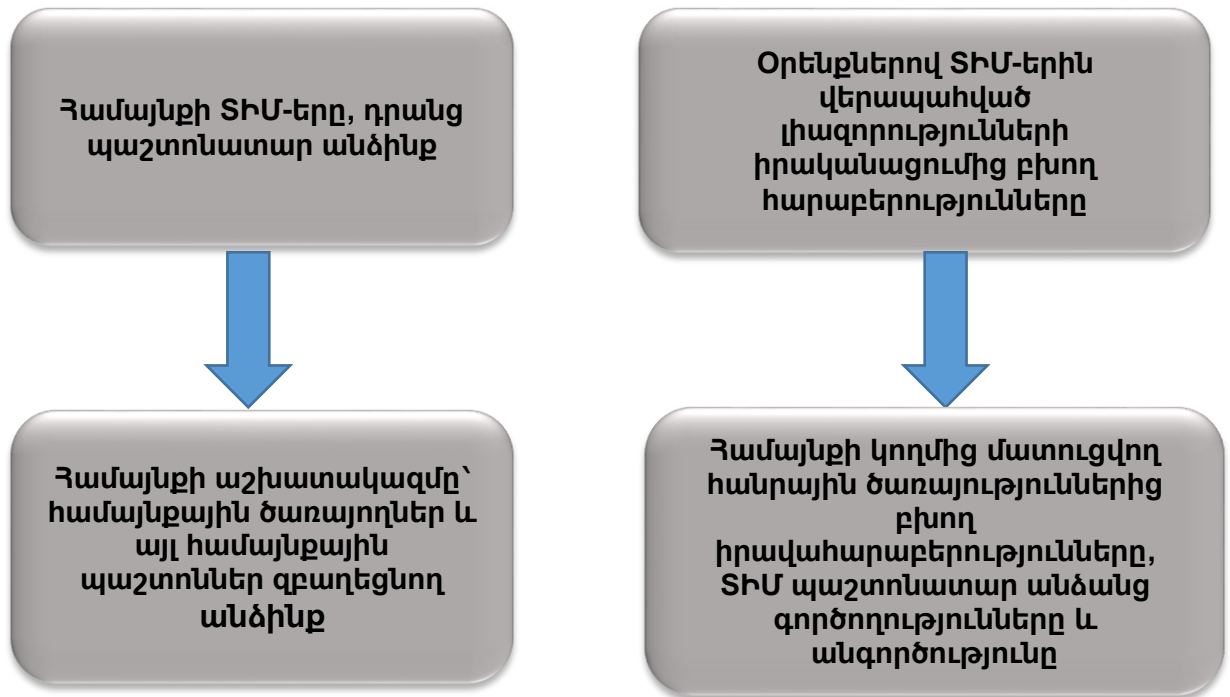
**5. ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԵՎ
ՀԱՄԱՅՆՔԱՊԵՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԵՐԻ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԻ
ԻՆՔՆԱԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ**

Ինչպես նշել ենք՝ «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի N1332-Ն որոշմամբ հաստատված հավելված N1-ի 96-րդ կետի համաձայն՝ վարչական կոռուպցիան հաղթահարելու նպատակով առաջարկվել է՝ կոռուպցիոն ռիսկերը կառավարել հանրային կառավարման համակարգը կազմող մարմիններում, այդ թվում՝ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում՝ համապարփակ կոռուպցիոն ռիսկերի ուսումնասիրության և վերհանման միջոցով և այս տեսանկյունից կարևորվել է ինքնագնահատման արդյունքների հիման վրա յուրաքանչյուր մարմնի կողմից ներքին հակակոռուպցիոն և բարեվարքության միջոցառումների ծրագրի մշակումը:

«Տեղական ինքնակառավարման Եվրոպական Խարտիայի» դրույթների վերլուծությունը և Եվրոպայի Խորհրդի անդամ երկրների փորձի ուսումնասիրությունը ցույց են տալիս, որ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում՝ կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումը դիտարկվում է որպես՝ գնահատման ենթակա կատեգորիաների, նրանց մեջ մտնող ցուցանիշների և ցուցանիշների մեջ մտնող ենթացուցանիշների համակարգ, որոնք պետք է սահմանվեն գնահատում իրականացնողների կողմից:

Այդ նպատակով առաջարկվում է՝ հնարավորինս դյուրին, համակարգված և ինֆորմատիվ դարձնել տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման գործընթացը՝ ներդնելով EXCEL ծրագրով էլեկտրոնային ինքնագնահատման գործիք, որը կիրառվելու է նաև «Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքային աշխատակազմերում ռիսկերի գնահատում իրականացնելու և գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագիր կազմելու» մեթոդաբանության մեջ:

Ինգնազնահատման գործիքի կիրառման ազդակիր սուբյեկտերն ու իրավահարաբերություններն են.

6. ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ ԵՎ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՏԻՄ-երի կողմից կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիքը կիրառելու և դրանով պայմանավորված կարողությունները զարգացնելու նպատակով, նախատեսվում է կազմակերպել և իրականացնել վերապատրաստման դասընթացներ: Վերապատրաստման դասընթացները կազմակերպվում են Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության և Եվրոպայի խորհրդի երևանյան գրասենյակի համատեղ համագործակցության շրջանակներում:

ՏԻՄ-երի, դրանց պաշտոնատար անձանց, համայնքային ծառայողների հմտությունների կատարելագործումը կարևոր նախադրյալ է առհասարակ հանրային ծառայությունների մատուցման, ինչպես նաև արդյունավետ կառավարման և պատշաճ վարչարարության իրականացման տեսանկյունից: Հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության տեղական ինքնակառավարման համակարգում հակակոռուպցիոն քաղաքականության ներգրավումը՝ կարողությունների զարգացումը վերածվում է առաջնահերթ ուղղության:

Առաջին հերթին ՏԻՄ-երի կողմից վերապատրաստումը կազմակերպող կառույցին՝ ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարությանը տրամադրվելու են այն պաշտոնատար անձի կամ անձանց տվյալները, ովքեր անցնելու են ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիքի կիրառման վերաբերյալ վերապատրաստման դասընթացներ:

Վերապատրաստման արդյունքներով պայմանավորված, տվյալ պաշտոնատար անձի առջև խնդիր է դրվում համակարգելու համայնքի ղեկավարի կողմից նախապես ստեղծված կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման հանձնախմբի աշխատանքները, պարբերաբար համայնքի ղեկավարին ներկայացնելով համապատասխան տեղեկատվություն գնահատման ընթացքի վերաբերյալ: Համայնքապետարանների աշխատակազմերի պաշտոնատար անձանց շրջանում վերապատրաստումներ են կազմակերպվելու նաև ռիսկերի գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի կազմելու և մշակելու հմտություններ ձեռք բերելու մասով:

Բացի այդ, իրավակիրառական անհրաժեշտություն է առաջանում կարողությունների զարգացման գործընթացները շարունակել նաև ՏԻՄ-երում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագրի մշակման մասով համայնքային պաշտոնատար անձանց և համայնքային ծառայողներին վերապատրաստելու համար:

Նման վերապատրաստման դասընթացների կազմակերպումը հնարավորություն կընձեռի համայնքային ծառայողներին և համապատասխան համայնքային

պաշտոնատար անձանց ձեռք բերելու այն հիմնական կարողություններն ու հմտությունները, որոնց գործադրման պարագայում հնարավոր կլինի լուծել համայնքի ՏԻՄ-երի առջև օրենքով դրված հակակոռուպցիոն տեղական քաղաքականության իրականացմանը միտված լիազորությունները:

Հաջորդ կարևորագույն հանգամանքը այն է, որ տեղական մակարդակում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման և հակակոռուպցիոն տեղական ծրագրերի և միջոցառումների մշակման ու անցկացման համար կարևոր նշանակություն ունի մեթոդական աջակցությունը: Հարկ է նկատել, որ համայնքներում ներդրվող կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիքը, համայնքի ՏԻՄ-երի կողմից մշակվող և հաստատվող տեղական նշանակության հակակոռուպցիոն ծրագրերը ենթադրում են որոշակի խորհրդատվություններ և մեթոդական աջակցություն ստանալու անհրաժեշտություն:

Այս իմաստով, մեթոդական ցուցումների և խորհրդատվության տրամադրման իրավասությունը օրենքով սահմանված կարգով վերապահվում է տեղական ինքնակառավարման բնագավառի պետական լիազոր մարմին՝ ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարությանը:

ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության կողմից մշակվելու են ՏԻՄ-երում ռիսկերի գնահատում իրականացնելու և գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագիր մշակելու վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույց և այն ի ղեկավարումն տրամադրվելու է համայնքներին ՏԻՄ-երին: Մեթոդական ուղեցույցով սահմանվելու են տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագիր մշակելու ուղղությունները, ՏԻՄ-երի հիմնական քայլերն ու գործողությունները, գործառնությունները և դրանց իրականացման կարգը և այլն: Բացի այդ, որպես առանձին մեթոդական ցուցում, նախապես մշակված ինքնագնահատման գործիքի հիման վրա, ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության կողմից մշակվելու է համայնքի ավագանու որոշման օրինակելի ձև և այն տրամադրվելու է ՏԻՄ-երին:

Միաժամանակ, հաշվի առնելով սույն փաստաթղթի շրջանակում ներկայացված գործողությունների ծրագրով սահմանված միջոցառումները, ՀՀ տարածքային

կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության կողմից մշակվելու է կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագիր մշակելու վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույց և տրամադրել համայնքներին ՏԻՄ-երին՝ ի ղեկավարումն:

ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագիր մշակելու վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույցով սահմանվելու են կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման ընդհանուր դրույթները, բարելավմանը միտված հիմնական գործողությունները, դերակատարները, ենթադրյալ ժամկետները, կատարողականին և հաշվետվությանը վերաբերող մեթոդական բնույթի դրույթները, ՏԻՄ-երի և համայնքի աշխատակազմի հիմնական գործառույթները և դրանց իրականացման կարգը:

7. ՏԻՄ-ԵՐՈՒՄ ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Հիմք ընդունելով սույն փաստաթղթի շրջանակներում մշակված ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը, ինչպես նաև դրա կիրառման առնչությամբ արված օրենսդրական և իրավակիրառական խնդիրների վերլուծությունը, ստորև ներկայացվում է Հայաստանի Հանրապետության ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման գործընթացների կազմակերպման և իրականացման վերաբերյալ գործողությունների ծրագիրը.

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
1.	Հավանություն տալ <<ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում	⇒ ՏԿԵՆ-ի կողմից մեթոդաբանության առնչությամբ հանրային քննարկումների և լսումների կազմակերպում. ⇒ Քննարկումների արդյունքում	Մեկամ սյա ժամկե տում	ՀՀ տարածքայի և կառավարմա ն և ենթակառուց վածքների

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
	իրականացնելու վերաբերյալ>> մեթոդաբանությ անը	մեթոդաբանության խմբագրում. ⇒ Որպես «Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2019 թվականի հոկտեմբերի 3-ի N1332-Ն որոշմամբ հաստատված հավելված N2-ի 7- րդ կետով ստանձնած պարտավորություն, մեթոդաբանության պաշտոնական տրամադրում ՀՀ վարչապետի աշխատակազմին:		նախարարու թյուն, տեղական ինքնակառա վարման ուլորտի փորձագետն եր, քաղաքացիա կան հասարակու թյան ներկայացուց իչներ, ՏԻՄ- երի ներկայացուց իչներ
2.	Մշակել <<ՏԻՄ- երում կոռուպցիոն ոխսկերի ինքնագնահատմա ն էլեկտրոնային գործիք>>	⇒ ՀՀ ՏԿԵՆ-ԵԽ երևանյան գրասենյակի համագործակցության շրջանակում տրամադրվող փորձագիտական աջակցությամբ մշակել ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ոխսկերի ինքնագնահատման էլեկտրոնային` EXCEL ծրագրով կազմվող. գործիքը. ⇒ Կազմակերպել ինքնագնահատման գործիքի վերաբերյալ հանրային քննարկումներ և կլոր սեղաններ.	2021 թվակա նի փետրվ ար- նոյեմբե ր ամսինե րի ընթացք ում	ՀՀ տարածքայի ն կառավարմա ն և ենթակառուց վածքների նախարարու թյուն, ԵԽ երևանյան գրասենյակ, տեղական ինքնակառա վարման ուլորտի

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
				փորձագետներ, ՏԻՄ-երի ներկայացուցիչներ, ՏԻ ոլորտում գործունեություն իրականացնող միջազգային և հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ
3.	ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման էլեկտրոնային գործիքի տրամադրումը ՏԻՄ-երին	<p>⇒ ՀՀ ՏԿԵՆ-ի կողմից՝ ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման էլեկտրոնային գործիքը սահմանել որպես մեթոդական ցուցում՝ ավագանու որոշման օրինակելի ձևի տեսքով.</p> <p>⇒ ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման էլեկտրոնային գործիքը հաստատելու մասին ավագանու որոշման օրինակելի ձևը, որպես մեթոդական ցուցում տրամադրել ՏԻՄ-երին ի ղեկավարումն:</p>	2020թ. նոյեմբեր-դեկտեմբեր ամիսների ընթացքում	ՀՀ տարածքային և կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
4.	ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում կազմակերպելու և իրականացնելու վերաբերյալ օրենսդրական կարգավորումների սահմանում	<p>⇒ Մշակել «Տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծ և դրա ընդունման անհրաժեշտության վերաբերյալ հիմնավորում.</p> <p>⇒ Համայնքի ղեկավարի ընդհանուր լիազորությունները սահմանող հոդվածում որպես համայնքի ղեկավարի լիազորություն սահմանել ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիք մշակելը և ներկայացնելը համայնքի ավագանու հաստատմանը.</p> <p>⇒ Համայնքի ավագանու լիազորությունները սահմանող հոդվածում նախատեսել ավագանու համար լիազորություն՝ համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիքը հաստատելը.</p>	2020թ. առաջին կիսամյակ	ՀՀ տարածքային և կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, ՀՀ կառավարություն, ՀՀ Ազգային Ժողով, տեղական ինքնակառավարման բնագավորում գործունեություն և իրականացնող միջազգային և հասարակական կազմակերպություններ, ՏԻՄ-երի ներկայացուցիչներ, փորձագետներ:

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
		<p>⇒ Համայնքի ղեկավարի և համայնքի ավագանու մասով որպես լիազորություն սահմանել՝ ռիսկերի գնահատում իրականացնելու և գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի կազմումը և հաստատումը.</p> <p>⇒ <<Տեղական ինքնակառավարման մասին>> ՀՀ օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին>> ՀՀ օրենքի նախագծի շրջանառություն շահագրգիռ պետական մարմիններում.</p> <p>⇒ <<Տեղական ինքնակառավարման մասին>> ՀՀ օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին>> ՀՀ օրենքի նախագծի վերաբերյալ հանրային քննարկումների կազմակերպում.</p> <p>⇒ Օրենքի նախագծի ներկայացում ՀՀ կառավարություն, կառավարության նիստով հաստատում.</p> <p>⇒ ՀՀ Ազգային Ժողովի կողմից</p>		

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
		<p><<Տեղական ինքնակառավարման մասին>> ՀՀ օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին>> ՀՀ օրենքի նախագծի քննարկում և ընդունում:</p>		
5.	<p>ՏԻՄ-երի, դրանց պաշտոնատար անձանց, համայնքային ծառայողների, ինչպես նաև անհրաժեշտության դեպքում հայեցողական և վարչական պաշտոններ զբաղեցնող անձանց կարողությունների զարգացում՝ վերապատրաստումների կազմակերպում</p>	<p>⇒ ՏԻՄ-երում և համայնքապետարանների աշխատակազմերում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիքի կիրառման վերաբերյալ վերապատրաստումների կազմակերպում և իրականացում.</p> <p>⇒ Տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագիր մշակելու վերաբերյալ վերապատրաստումների կազմակերպում և անցկացում.</p> <p>⇒ Կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագիր մշակելու համար վերապատրաստումների կազմակերպում և անցկացում.</p>	<p>2022 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում</p>	<p>ՀՀ տարածքային և կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն, ՏԻ ոլորտում գործունեություն և իրականացնող միջազգային և հասարակական կազմակերպություններ, տեղական ինքնակառավարման հարցերով փորձագետներ:</p>
6.	<p>ՀՀ տեղական ինքնակառավարմ</p>	<p>⇒ ՀՀ ՏԿԵՆ-ի կողմից տրամադրված`</p>	<p>2022 թվական</p>	<p>Համայնքի ղեկավար,</p>

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
	ան մարմիններում և համայնքապետար անների աշխատակազմեր ում ռիսկերի գնահատում	<p>ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիքը հաստատելու մասին ավագանու որոշման օրինակելի ձևի (մեթոդական ցուցում) հիման վրա համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ և ավագանու հաստատմամբ գործիքի ընդունում՝ ավագանու հերթական կամ արտահերթ նիստ հրավիրելու և անցկացնելու միջոցով.</p> <p>⇒ Համայնքի ղեկավարի կողմից համայնքի տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման աշխատանքային հանձնախմբի ձևավորում.</p> <p>⇒ ՏԻՄ-երում կոռուպցիոն ռիսկերի ինքնագնահատման գործիքի կիրառում:</p>	նի առաջին եռամսյ ակի ընթացք ում	համայնքի ավագանի, համայնքի աշխատակա զմ:
7.	Տեղական ինքնակառավարմ ան մարմիններում և համայնքապետար	⇒ Կազմել և մշակել ռիսկերի գնահատում իրականացնելու և գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն	2022 թվակա նի երկրոր դ	ՀՀ տարածքայի ն կառավարմա ն և

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
	անների աշխատակազմեր ում ռիսկերի գնահատում իրականացնելու և գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի և կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողություններ ի ծրագրի վերաբերյալ ՏԻՄ- երին մեթոդական աջակցության ցուցաբերում:	միջոցառումների ծրագիր մշակելու վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույց և տրամադրել համայնքներին ՏԻՄ- երին՝ ի ղեկավարումն. ⇒ Կազմել և մշակել կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագիր մշակելու վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույց և տրամադրել համայնքներին ՏԻՄ- երին՝ ի ղեկավարումն.	եռամսյ ակի ընթացք ում	Էնթակառուց վածքների նախարարու թյուն, ՏԻ ոլորտում գործունեությ ուն իրականացն ող միջազգային և հասարակակ ան կազմակերպ ություններ, տեղական ինքնակառա վարման հարցերով փորձագետն եր:
8.	Տեղական ինքնակառավարմ ան մարմիններում և համայնքապետար անների աշխատակազմեր ում ռիսկերի գնահատում	⇒ Օգտվելով ՀՀ ՏԿԵՆ-ի կողմից տրամադրված մեթոդական ուղեցույցից, համայնքի ղեկավարի կողմից (համայնքի աշխատակազմի միջոցով) ռիսկերի գնահատում իրականացնելու և գնահատման արդյունքում	2022 թվակա նի երրորդ եռամսյ ակի ընթացք ում	Համայնքի տեղական ինքնակառա վարման մարմիններ, համայնքի աշխատակա զմ, համայնքի

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
	<p>իրականացնելու և գնահատման արդյունքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի կազմում</p>	<p>տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի մշակում և ներկայացում համայնքի ավագանու հաստատմանը.</p> <p>⇒ Մշակված տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի նախագծի մասով հանրային քննարկումների կազմակերպում.</p> <p>⇒ Համայնքի ավագանու կողմից՝ համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ, տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի հաստատում.</p> <p>⇒ Համայնքում տեղական հակակոռուպցիոն միջոցառումների ծրագրի իրականացում:</p>		<p>բնակիչներ:</p>
9.	<p>Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի</p>	<p>⇒ Օգտվելով ՀՀ ՏԿԵՆ-ի կողմից տրամադրված ուղեցույից, համայնքի ղեկավարի կողմից կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագրի մշակում և դրա իրականացման արդյունքների</p>	<p>2022 թվականի չորրորդ եռամսյակի ընթացքում</p>	<p>Համայնքի տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, համայնքի աշխատակազմ:</p>

N N	Միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացմանն ուղղված քայլերը	Միջոցա ռման իրական ացման ժամկետ	Միջոցառման կատարող
	բարելավման գործողություններ ի ծրագրի մշակում և իրականացում	վերաբերյալ համայնքի ավագանուն հաշվետվության ներկայացում. ⇒ Համայնքի աշխատակազմի կողմից՝ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և համայնքի աշխատակազմում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունքում ստացված կոռուպցիոն վարկանիշի բարելավման գործողությունների ծրագրի կազմակերպում և իրականացում:		